

Măsurile de profilaxie și de
combateră a epidemiilor de
ciumă din secolul al XVII-lea
în Italia.

DOCTORAT IN MEDICINA SI CHIRURGIE

PREZENTATĂ ȘI SUSTINUTĂ ÎN ZIUA DE Iunie 1938.

8096

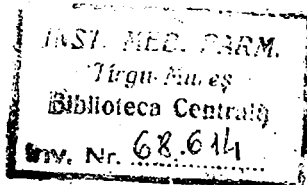
DE

BABICI MOISE

24 MAY 2005

Biblioteca UMFST

119

CLUJ

TIPOGRAFIA „STUDIO” STR. I. G. DUCA No. 8.

1938.

UNIVERSITATEA DIN CLUJ
FACULTATEA DE MEDICINĂ

Decan: Dl. Prof. Dr. M. STURZA.

Profesori:

Clinica stomatologică	Dl. Prof. Dr. <i>Aleman I.</i>
Microbiologie	" " " <i>Baroni V.</i>
Fiziologia umană	" " " <i>Benetato G.</i>
Istoria medicinei	" " " <i>Bologa V.</i>
Patologia generală și experimentală	" " " <i>Botez A. M.</i>
Clinica oto-rino-laringologică	" " " <i>Buzoianu G.</i>
Istologia și embriologia umană	" " " <i>Drăgoiu I.</i>
Semiologie medicală	" " " <i>Goia I.</i>
Clinica ginecologică și obstetricală	" " " <i>Grigoriu Cr.</i>
Clinica medicală	" " " <i>Hațieganu I.</i>
Medicina legală	" " " <i>Kernbach M.</i>
Chimia biologică	" " " <i>Manta I.</i>
" oftalmologică	" " " <i>Michail D.</i>
Clinica neurologică	" " " <i>Minea I.</i>
Igienă și igienă socială	" " " <i>Moldovan I.</i>
Radiologia medicală	" " " <i>Negru D.</i>
Anatomia descriptivă și topografică	" " " <i>Papilian V.</i>
Clinica chirurgicală }	" " " <i>Pop A.</i>
Medicina operatoare }	" " " <i>Popovicu Gh.</i>
Clinica infantilă	" " " <i>Popovicu Gh.</i>
Farmacologia și farmacognozia (Supl.)	" " " <i>Racovișă E.</i>
Biologia generală	" " " <i>Secăreanu Șt.</i>
Chimia medicală	" " " <i>Sturza M.</i>
Balneologie	" " " <i>Tătaru C.</i>
Clinica dermato-venerică	" " " <i>Țeposu E.</i>
" urologică	" " " <i>Urechia C.</i>
Clinica psihiatrică	" " " <i>Vasiliu T.</i>
Anatomia patologică	" " " <i>Conf. Bărbulescu N.</i>
Fizica medicală	" " "

JURIUL DE PROMOTIE:

Președinte: Dl. Prof. Dr. *V. Bologa*

Dl. Prof. Dr. *M. Sturza*

Membrii: { " " " *I. Moldovan*
" " " *M. Kernbach*
" " " *I. Goia*

Supleant: Dl. Doc. Dr. *I. Gavrilă*

INTRODUCERE.

Epidemiile de ciumă din decursul veacurilor până în secolul prezent, au format numeroase obiecte de studiu, cât și referate la diverse congrese internaționale, unde au fost dezbătute modul de propagare, cât și măsurile de profilaxie și combatere luate. În literatura românească avem o serie de cercetări de epidemiologie istorică, datorite D-lui Dr. Knaff-Luxemburg, regretatului Prof. I. Felix din București, d-lor agr. G. Z. Petrescu și Dr. P. Samarian precum și un studiu foarte interesant asupra istoricului ciumei din Cluj 1738—1939. scris de Dl. *Dr. Alexandru Lenghel*, teza de doctorat susținută de D-ra *Dr. Livia Armean* (1933) despre studiul făcut de Dr. I. F. C. Hecker asupra ciumei în Sud-Estul Europei din anii 1769—1772, o alta teza de doctorat a D-rei *Dr. Luka Margareta* (1934) asupra ciumei și altor epidemii în Moldova, în cursul războiului ruso-turc din 1769—1774. Dl. Prof. *Jules Guiart*, fondatorul și fostul director și profesor al catedrei de Istoria medicinei din Cluj, a studiat pe larg evoluția, propagarea, măsurile de profilaxie cât și organizarea oficiului de sănătate din Franța în marile epidemii de ciumă din secolul al XVII-lea. Aceeaș chestiune a fost pe larg dezbătută la al 9 congres internațional de Istoria medicinei, ținut la București în 1932, de diferite personalități științifice românești și streine, asupra epidemiilor de ciumă din diverse secole și state și măsurile de combatere. Solicitând un subiect de teză la Institutul de Istoria medicinei, Dl. *Prof. Bologna* mi-a atras atenția asupra

unei cărți scrise de canonicul *Giuseppe Ripamonti* despre pesta din Milano din 1630 și asupra referatelor profesorilor italieni despre epidemiile din Torino—Roma și Venezia din secol. XVII.

Subiectul lucrat se referă la punerea în evidență a măsurilor de profilaxie și combatere luate de autoritățile civile, bisericești și sanitare în trupul marilor epidemii din secolul al XVII din Italia. Înainte de a intra în tratarea acestui subiect, țin să mulțumesc pe aceasta cale D-lui Prof. Bologa pentru sfaturile și îndrumările date în timpul compunerii acestei lucrări.

Ciuma din Milano (1629—1632).

După descrierea lui *Ripamonti* și a medicului *Tadino*, ciuma patrunde în Milano în 1629 prin soldatul Paolo Locato, venit în concediu din locuri infectate, neexaminat și necontrolat de nimeni. Peste puțin timp el se îmbolnăvește, apărură buboni și pete pe tot corpul și în 2 zile muri. Hainele lui cât și cele aduse de el spre vânzare răspândiseră repede ciuma. Medici sesizați de acest lucru au interpretat bubonii ca un rezultat al desfrăului (sifilis), numai *Settala* și *Tadino*, medici conservativi, fără de părere că este un caz de ciumă și că infecția s'a răspândit în oraș pentru care fapt fură tratați ca impostori și trădători de patrie. Intinderea epidemiei puse pe gânduri autoritățile civile și cele sanitare, cari luară măsuri, însă defectuoase cari nu fură eficace deloc. Atunci se făcu o intervenție la cardinalul *Federico* ca osemintele sacre ale lui S. Carlo Boromeo apărătorul de ciumă să fie duse în procesiune prin oraș. Aceasta procesiune a avut ca rezultat și o mai mare difuziune a epidemiei din cauza contactului dintre locuitori cari au asistat la procesiune, în cât mortalitatea ajunsese la 1700—1800 persoane pe zi. Puși în fața acestei situațiuni autoritățile civile, bisericești și sanitare luară măsurile cele mai severe. Cardinalul *Federico*, profund îndurerat de aceasta molimă grozavă ce se abătuse asupra credincioșilor săi, dăduse ordin la toți preoții și vicarii săi, ca să împarte saci cu alimente la cei săraci, cât și la acei din împrejurimi ce năvăliseră în oraș de teama ciumei. Dădu preoților sfaturi cum să evite contactul direct cu bolnavi, spre a nu se infectă. Ei trebuiau să calmeze spiritele populației și să infrunte primejdia ori-când, să viziteze lazaretele, să se apropie de ferestrele bolnavilor, să supravegheze și să raporteze zilnic numărul

celor bolnavi și morți. Acești oameni au fost adevărați martiri, veșnic prezenți la datorie, umblau pe străzile orașului, intrau în casele oamenilor, încurajau și spovedeau pe cei muribunzi. Mulți dintre preoți căzură bolnavi și fură internați în lazaretul eclasiastic fondat de cardinal și întreținut din bani colectați din mila publicului și a preoților, și din ajutoare sosite din alte provincii. Foarte interesante sunt sfaturile date de cardinal în timpul epidemiei cum să se boteze copii născuți de femei ciumate. De fața acestor copii trebuia să se apropie focuri pentru a împrăstia aerul pestos și să se ardă ierburi aromatice, iar corpul să se ungă cu esența aromatică.

Când se făcea vizita bolnavilor, vizitatorii să se ferească de a atinge hainele și să respize aerul lor, să ție capul întors dela fața lor, iar camera trebuia curățită și să se ardă foi de dafin, ienuper sau chiar paie umede, iar tâmplele și fruntea umezite cu oțet. Ungerea muribunzilor să se facă numai pe ochi, evitând cele pe rinichi și gambe; bolnavul să fie complet acoperit și să stea cu gura închisă. La moartea unui preot toate lucrurile ce-i aparțineau trebuiau să fie arse, iar cele ce le atinsese să fie puse la o parte. Reguli speciale fură decretate pentru mănăstirile de maici; alimentarea lor trebuia să se facă odată la câteva zile, pentru a evita accesul vânzătorilor și al servitorilor ce erau suspecți. Se interzise primirea darurilor dela binefăcători, sau primirea spre păstrare de lucruri prețioase, ce eventual ar fi putut introduce epidemia la mănăstire. Toate aceste măsuri destul de bune, contrastau cu dispoziție data de cardinal de a face procesiunea cu moaștele Sf. Carlo care a determinat o mai mare răspândire a epidemiei, însă cardinalul era conștient de acest lucru, dar fusese insistent rugat de nobili, magistrați chiar și de popor, cari cereau o intervenție divină.

Măsurile autorităților civile. La 5 Mai 1629 vicarul referi consiliului celor 60 de decurioni că prin toate părțile orașului soseau în Milano țărani infometați cari rămâneau pe străzi și mureau de foame și îi este frică să nu apară ciurma în oraș ce începuse să invadeze împrejurimile. El pro-

puse să se curețe orașul de acești țărani și să-i ajute ca să nu moară de foame, împărțind grâne la cei săraci, cât și la acei ce rămaseră pe câmpuri. Guvernatorul decretă ca să se strângă bani și să ajute populația. Indată ce apărură primele cazuri de ciumă și infecția se răspândi în oraș fură luate măsurile ca să se evite contractul între locuitori și se ordonă carantinarea timp de 40 de zile spre a selecționa pe cei sănătoși de cei bolnavi. Președintele general alese doi nobili pentru fiecare cartier cari trebuiau să supravegheze aplicarea strictă a dispozițiilor. Sfatul celor 60 de decurioni împreună cu consiliul sănătății închise toate porțile orașului, puse pază militară și făcură registre speciale la fiecare poartă unde 2 nobili însciau pe toți ce intrau și ieșiau. Cu cea mai mare rigurozitate era supravegheată aprovizionarea. Furnizorii orașului aduceau alimentele la poartă și trebuiau să plece imediat, iar escadrile speciale aprovizionau cartierele. Zilnic se făcea inspecția zidurilor orașului, dacă nu erau undeva locuri pe unde s'ar putea introduce cineva în oraș, înșelând viligența gardienilor. Delegații trebuiau să viziteze cu preoți fiecare casă să noteze în registre pe toți bărbați și femei, condițiuni de traiu, profesiunea, în vederea ajutorului. Bolnavi erau transportați în lazarete speciale, iar casele lor desinfectate și toate locurile, rufe murdare, sau cele venite în contact cu ciumași sau chiar cele suspecte să fie arse. Se destinase un fond special de 10.000 de galbeni spre a despăgubi pe proprietari de pagube suferită. Toți străini sosiți în oraș din alte părți au fost expulsați. În lipsă fondurilor se făcu un împrumut de 25.000 de galbeni sumă cerută de președintele sănătății publice pentru desinfecția interioară a orașului, a caselor și a lucrurilor infectate. La 23 Iunie se înființă un fond pentru cumpărarea a 400 de paturi și rufe necesare pentru cele 2 lazarete noi. Municipiul făcu apel la colegiul medical de a trimite medici să cureze în lazarete pe cei bolnavi, scrise scrisori în Franța și Germania oferind medicilor onorarii mari să vie și să ajute la stingerea epidemiei. Suma de 267.000 de galbeni fu cheltuite pentru lazaretul mare și altele mici, cabane, medici, medicamente și haine curate pentru mii de persoane. Din ordinul consiliului sănătății, se

suspendară toate târgurile și petrecerile, cât și spectacolele tradiționale. Casele celor bolnavi și izolați nu aveau voie să fie închiriate până ce nu se transportau toate lucrurile și casa radical desinfectată.

Bolnavii trebuiau să fie izolați, iar acei bolnavi ce rămăneau în casă era supravegheați de comisari, ce sigilau toate ușile, afară de cea principală unde se punea pază.

Camerele trebuiau să fie parfumate, iar vizita bolnavilor se făcea odată pe săptămână, iar rezultatul acestor vizite raportat tribunalului sănătății. Însă aceste reguli fără neglijate chiar și sabotate de subalterni. Suma de 24.000 de galbeni fu cheltuită pentru clădirea spălătoriilor speciale de pe lângă lazarete, spitale cât și în alte părți a le orașului ca să servească la desinfecție lucrurilor. Curățirea locuitorilor din casele celor bolnavi se făcea într'o clădire specială, pe unde se intra într'o parte se dezbrăcau de haine, se spălău în băi speciale, iar la ieșire primeau alte haine și după aceea rămăneau izolați 22 de zile. Pentru femei spre a nu ofensa pudorea lor erau băi separate și erau serviți de infirmiere. Casele în permanență închise, afară de farmacii cari rămăneau deschise tot timpul, iar banii pentru medicamente erau aruncați într'un vas cu oțet pentru desinfecție.

Actele consiliul sănătății. Indată ce se răspândi se vestea că provinciile din împrejurimile orașului sunt infectate, președintele sănătății interzise comerțul cu acele regiuni, însă mari și influențați comercianți, ale căror interese se ciocneau cu ordonanțele sanitare, interveniră că să se anuleze aceste ordonanțe. Medici conservativi sub presiunea celor sus puși cerură cel puțin ca să se întreprună comunicațiile în timpul verii, când infecție e mai puternică. *Giulio Vimercati* fu trimis ca să studieze pe ce străzi s'ar putea introduce ciuma, ca acelea să fie închise însă influența comercianților reușise să anuleze și aceasta dispoziție și să continue comerțul cu Germania. Trupelor germane le era interzis să treacă prin teritoriul Milanez, iar locuitorilor sub pedeapsă grea să negocieze cu ei haine vechi sau alte lucruri jefuite de trupe prin locuri infectate, *Todino* și *Settala*

medici conservativi, fură delegați pentru organizarea lazaretelor și a cabanelor pentru bolnavi. Aceste măsuri de izolare fură sabotate la început de popor și chiar de medicii particulari cari nu credeau că ciuma a pătruns în oraș, încât acești 2 medici au trebuit să recurgă la un mijloc destul de impresionant ca să demonstreze tuturor că într-adevăr ciuma bântuie în oraș. Într'o zi de sârbătoare când străzile erau pline de lume ei ordonară transportul cadavrelor celor morți în care deschise drept în mijlocul străzilor principale, încât poporul văzând acest spectacol trist, începuse să se supuie ordonanțelor sanitare. Medicilor particulari li se oferiră onorarii mari să ajute la stingerea epidemiei. Cabane speciale fură instituite în afară din oraș unde se făcea carantinarea celor suspecți și bolnavi. Locuințele erau dezinfectate prin arderea de frunze de laur, ienuper și alte ierburi mirositoare și nu era voie se locuiască acolo nimeni timp de 22 de zile. Se clădire lazarete unul la S. Barbara de mărime celor din S. Gregorio. În aceste lazarete erau câte 4 conducte de apă curată ce se vărsau în băi speciale de curățenie. Aceste lazarete aveau câte 217 camere unde erau adăpostiți 4000 de bolnavi. În afară de aceste 2 lazarete erau altele mai mici ce serveau la izolarea celor ce scăpau de moarte. În primele 40 de zile erau curățiți și rămăneau alte 40 de zile, după care timp puneau haine curate și erau conduși la locuri mai sigure.

Lazaretele erau strict păzite de soldați, că nimeni să nu poată fugi. Însă aceste locuri de izolare nu puteau primi pe toți bolnavi și să-i izoleze, încât restul rămăneau acasă și epidemia nu se termina. Lucrurile celor izolați sau morți și fără valoare erau arse, iar lucruri mai fine spălate și parfumate, casele erau parfumate și stropite cu apă de var. Stofele și mătăsurile erau aruncate într'o căldare închisă, unde fierbeau ierburi medicinale că să nu răspândească mirosul infect. Aurul și argintul erau unși cu oleu și pe urmă fierți în acest lichid. Cănepa și lăna se puneau în apă curentă și se lasă acolo 3 zile. Hainele erau parfumate cu fum de iarbă. Pieile scumpe ținute asupra unui vas unde fumea un lemn. Codicele, registrele, cărți, fulgi, pene sau tablouri se expuneau întâi la soare și aer curat și pe urmă desinfectate cu parfumuri.

Cadavrele celor morți erau transportate pe căruțe speciale însoțite de ciocli ce strigau cu voce tare că lumea să fugă la o parte și să evite infecția. În afară din oraș se sapau gropi adânci până la nivelul apei, se depuneau cadavrele aruncând asupra lor straturi de calciu, ca să se amestece cu apă și să distrugă putreziciunea, periculoasă chiar sub pământ pentru sănătatea publică. Însă acești ciocli săvârșiau multe abuzuri și fără de legi, se introduceau în casele bolnavilor apucau pe cei morți și uneori chiar și oameni bolnavi cari aveau șanse de scăpare erau duși la groapa comună. În disprețul celor mai elementare reguli de igienă îtrâneau cadavrele unele peste altele cu brațele atârând sub căruțe sau între roți și ne acoperite cu nimic erau transportate afară din oraș. Acești ciocli aveau atribuția de a transporta și pe cei bolnavi la lazarete și dacă nu erau plătiți de familie, bolnavul ajungea la spitalul mai mult mort. În cele din urmă consiliul sesizat de aceste fapte introduse pedeapsă cu moartea contra acelor ce se vor abate de la îndatoririle lor și vor jefui populația bolnavă și săracă.

În timpul epidemiei nu au lipsit nici excroci și mistificatori, ce propuneau și vindeau leacuri miraculoase în contra pestei. Il *Tadino* povestește cazul unei femei care având fiul ei condamnat la ocnă, propuse consiliului sănătății un leac miraculos inspirat de forța divină contra ciumei, cerând în schimb eliberarea fiului ei. Adusă în lazaret ca să probeze acest lucru, ea administră bolnavilor niște ierburi și tot mormăia cuvinte fără șir sub nas. Rezultatul a fost că câțiva bolnavi muriră și femeea fu condamnată pentru mistificare și inducere în eroare. Măsurile luate nu au fost destul de eficace și severe după ce în trei ani de zile au murit 180.000 de oameni, cu timpul epidemia începu să scadă în anul 1632 orașul fu declarat liber.

Ciuma din Roma (1656—57).

După opera cardinalului *Giralano Gastaldi*, care cu toate că nu era medic, dar totuș grație cunoștințelor sale igienico-sanitare ajunsese comisarul general al lazaretelor, aflăm că ciuma pătrunde în Roma printr'un soldat napoletan ce venise din locuri infectate și pătrunse în oraș necercetat și nebănuit de nimeni. Peste un scurt timp, infecția se răspândise în cartierul unde locuia soldatul și infectase tot orașul. Îndată ce autoritățile au fost sesizate de întinderea epidemiei, fură luate cele mai severe măsuri de profilaxie și combatere. Toți bolnavii au fost izolați în lazarete și locuri special aranjate pentru observarea celor suspecți și celor conșalescenți. Locuitorilor din alte locuri și mai ales din locuri infectate li se interzise accesul în oraș. Porțile orașului au fost închise și sever păziți, comisari speciali ajutați de soldați și ofițeri veghiau că să se aplice cu strictețe toate ordinele consiliului sănătăți. Drumurile terestre și maritime au fost închise. Progresând boale s'au creat locuri noi de izolare a celor bolnavi în diverse puncte a le orașului. A fost observat cu cea noi mare severitate comerțul și aprovizionarea cu alimente, supunând pe toți la desinfecție, Pe lângă fiecare lazaret s'a creat un serviciu auxiliar ce trebuia să ajute pe medici, Medicilor, chirurgilor și farmaciștilor li s'a interzis să se deparțeze din oraș fără permis special. Casele celor suspecți și infectați trebuiau să fie dezinfectate și supuse unui control sever, iar lucrurile arse și dezinfectate. La vama și la poșta se procedă la desinfecția corespondenței poștale și a tuturor mărfurilor. Se explică publicului și serviciului auxiliar simptomele acestei boli, felul de viață ce trebuie dus în timpul epidemiei și cum să se păzească de infecție. Medicii pusera în evidențe existență peștei bubonice și mai susțineau că această infectează

tot sângele și dă un fel de septicemie și că infecția vine pe calea aeriană și este inspirată prin plămâni, sau prin inoculare pe piele, chiar prin pielea integră. Se recomandă purtarea pe corp a talismanelor și substanțelor apte să depărteze boala. Datorită diverselor măsuri severe și energice ce fură luate într'un an de zile, epidemia dispăru și orașul fu redat comunicației cu alte orașe și se organizară serbări și procesiuni de bucurie.

Ciuma din Torino (1630—1632).

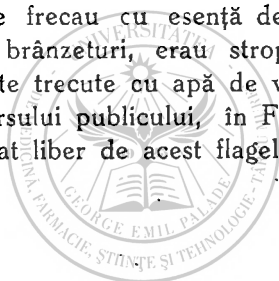
În decursul marilor epidemii de ciuma din secol. XVI din Italia și restul Europei, Torino a fost singurul oraș care a scăpat de această groaznică boală. Cu toate acestea organele sanitare erau foarte bine inițiate în diagnosticul clinic al ciumei ce în 1628 cutreerese pe tot teritoriul francez și începuse să se propage în Italia, adusă de soldați lui Richelieu în războiul contra Mantovei. La 5 Ianuarie 1630 *Durando*, chirurg civil, anunță municipiul din Torino că în spitalul săracilor se găsesc mulți bolnavi cu pete pe tot corpul și că ei muriau de aceste pete. Acest referat nu alarmase autoritățile sanitare, căci pe atunci se confundau multe boli febrile ca variola scorbutul, tifosul exautematic, febra miliară, zona și cărbunele pestos, încât a fost ignorată chestiunea că ciuma pătrunsese în oraș. La mijlocul anului 1630 ciuma bântuie la Torino. Protomedicul *Gianfrancesco Fiocchetto* declarase atunci această boala ca epidemică contagioasă, pernicioasă și mortală aproape pentru toți. El negă imunitatea câștigată prin supraviețuirea ei, întrevăzuse că în propagarea ciumei joacă rol șobolanii cari venind din ascunzișurile lor, se plimbe pe pământ și murind sunt cauza infecției. Se mai credea ca numeroasele ploi din 1629 predispunereau corpul la ciumă. *Fiocchetto* aminti colegilor și explică publicului semnele proprii ale acestei boli 1. Bubonul în regiunea ingvinala, axilară, în dosul urechii sau în regiunea gâtului 2. apare cărbunele ce se manifesta ca o vezică sau mai multe vezicule cu roșeață împrejur care cu timpul devine neagră 3. Papule sau ridicături cari sunt niște pete mai mari negre. 4. Alte pete mai mici, tot negre, pe tot corpul. Ca simptome generale erau răcirea extremităților și inflamația organelor interne. Respirația dificilă, anxioasă cu o tuse seacă, puls moale și celer și transpirațiuni. El mai

admitea și o evoluție atipică și afebrilă a boalei. Alte semne mai erau ochii injectați cu sânge și inflamați, limba uscată și neagră, vărsături și flegmă de culoare verde, ruginoasă sau roșie, balonarea stomacului și o sete pronunțată. Ca complicații nervoase indică insomnia rebelă, delir cu furie sau delir cu halucinație. Terapeutica antipestoasă din secolul al XVII se reducea la purgare și veneseecție, administrarea de sudorifere pentru eliminarea petelor, fier înroșit pentru extirparea furunculilor. Pentru maturarea bubonilor ei luau un cocoș căruia îi smulgeau penele de la coada, pe urmă se puneau cu anusul pe bubon, se închidea pliscul că să aspire prin rect veninul din bubon. Insomnia se combătea cu ipnotice și sedative dizolvate în poțiuni. Bolnavii în stare de letargie se trezeau cu vezicante, compuse din cantaridă și iritante cu bază de piper. Camerele celor bolnavi sau morți erau pulverizate cu apă de roze, esența de violele și soluțiuni de oțet sau afumate cu frunze mirositoare. Se recomandă igiena corpului mai ales dimineața, spălarea deasă a mâinilor și a feței, schimbarea deasă a hainelor, preferind cele cu puțin păr și mai ales cele de mătase. Ca alimentație se recomandă carne din animal tânăr, sosuri acre și vin vechi, ouă proaspete. Interziceau fructe, pește și diverse mâncăruri de lapte, pentru că spuneau că umple venele cu umiditate putrescibilă, iar legumele produceau melancolia și meteorism. Contactul sexual era interzis căci predispune corpul la orice febră malignă. Ca antidot specific erau perlele orientale, smaragdul, coralul, zephyrul sau diamantul, luate cu puțin vin prin gură, sau să se puie în contact cu corpul. Extern fricțiuni cu oleu de scorpie veninoasă. Ca măsuri generale, toți bolnavii erau izolați în spitale și în lazaretele înființate la Puorta-Nuova. Aceste locuri de izolare erau aspru păzite de soldați, iar bolnavii asistați de preoți și parohi. Cadavrele celor morți erau transporte în afară din oraș și îngropate adânc sub pământ. Medicii cât și bărbieri ce vizitau pe bolnavi trebuiau să fie îmbrăcați cu haine de mătase cu mâneci strâmte, să se spele cu oțet pe mâini după fiecare vizită. Înainte de a intra în casa unui bolnav arau datori să se intereseze de diverse, cauza boalei, să parfumeze scările și camerele pe

unde treceau, să deschidă fereastră din camera bolnavului și să poarte în mână substanțe mirositoare. Intrând în casa bolnavului să evite să se frece de pereți, de patul bolnavului și de rufele lui, să examineze de departe și numai să palpeze pulsul. Onorariul primit trebuia desinfectat cu oțet. Rezultatul vizitelor trebuia referat serviciului de sănătate.

Celor suspect și celor infectați li se impunea arestul în casă sau internarea la spital. Consiliul sănătății interzise orice adunări, procesiuni și orice fel de târguri. Intrarea streinilor în oraș era oprită. Toate animale mici ca câini, pisicii se ucideau. Lucrurile infectate și fără valoare erau duse în afară din oraș și arse, altele mai fine parfumate și spălate. Parfumarea se făcea cu substanțe cu baza de sulf, arsenic și rășină. Lucrurile mai fine erau puse în apă clocotită, pe urmă în apă rece și la urmă expuse la razele solare. Lucrurile de metal erau spălate cu leșie de cenușă.

Mobilele se frecau cu esență de oțet. Alimentele ca slănină, cărnuri, brânzeturi, erau stropite cu oțet de vin. Camerele infectate trecute cu apă de var. Datorită acestor măsuri și concursului publicului, în Februarie 1632 orașul Torino fu declarat liber de acest flagel.

Ciuma din Venezia (1629).

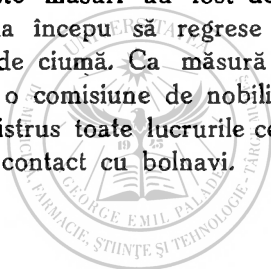
În anul 1629 ciuma patrunde în Venezia, adusă de ambasadorul Mantovei, trimis acolo ca să ceară ajutor contra soldaților germani ce o asediaseră și între care băntuia ciuma. Îndată ce aparură primele simptome se făcu un consult din 36 de medici și se deciseră toate măsurile ce trebuiesc luate, pentru combaterea epidemiei. Toți locuitorii fură sechestrați în casă, iar lucrurile infectate scoase afară și arse. Se înființară spitale și lazarete. În fiecare zi un nobil și un cetățean de vază sau un negustor trebuia să viziteze toate casele, să împarte hrană și medicamente, să avizeze pe medici despre cei găsiți bolnavi și să supravegheze transportarea în lazarete. În fiecare lazaret trebuia să fie un medic și un econom. În jurul lor era paza severă ca să nu fugă nici unul, sau să scoate lucruri infectate. Pentru cei suspecți înființară carantine speciale unde ei rămâneau 40 de zile și dacă nu prezintau nici un simptom erau trecuți în altă parte pentru alte 20 de zile. Se caută depistarea imediată a primelor cazuri și izolarea lor, ajutorul material al săracilor și măsuri de igienă generală. Medici din oraș erau obligați să viziteze pe toți bolnavii unde erau chemați însă cu anumite reguli: pulsul să-l atingă numai cu vârful bastonului, să fie îmbrăcați cu haine impermeabile și să ție sub nas un burete mic parfumat, iar sub limbă pilule anumite făcute cu bază de gențiană. Acei medici cari neglijau aceste reguli erau carantinați numai 22 de zile, crezându-se că medicii știu să se apere mai ușor de boală. În fiecare casă pereții erau stropiți cu var, iar vasele spălate cu leșie din cenușă. Hainele de lână și stofe infectate erau desinfectate cu oțet tare care se vârsa pe pietre încălzite. Alimentele erau puțin arse la suprafața și udate cu esență de oțet

caldă. Paturile erau spălate cu oțet și pe urmă expusă la aer 10 zile. Lâna era spălată în apă clocotită și lăsată la aer tot 10 zile. Cărți, caete și tablouri erau învelite cu țesături fine și expuse la vapori de parfum 8 zile și pe urmă altele 10 luni nu putea să se atingă nimeni de ele. Într'o ședințe a magistraților și al municipiului în frunte cu dogele se propuse ca toate punțile ce leagă insulele să fie tăiate și canalele să fie strict supravegheate de bărci cu soldați. Această măsură fusese respinsă de procuratorul general, care susținea că nu are nici un rost, pentru că șoareci pot traversa punțile, iar contra lacustelor despre care el credea că transmit boala nu o are nici un rost.

Pe toate străzile și piețele publice se pulverizară parfumi preparate din lemn mirositor din care se prepara și catranul ce era turnat pe străzi. Cadavrele celor morți la început erau transportate cu bărcile la Isolla della Giudecca unde erau spălate și pe urmă transportate la Lido și îngropate în gropi adânci cu piatra de var de asupra. Ulterior consiliul sănătății și protomedicii de primul grad deciseră ca cadavrele să fie arse în cuptoare speciale ca în acest mod se distrugeau radical și nu era pericol de infecție. Transportul cadavrelor cât și scoaterea lor din casă era făcut de prizonieri. Ordonanțe speciale erau afișate pentru toate navele sosite în port. Ele trebuiau să rămâie izolate 30 de zile pe lângă o insulă specială, se cerceta locul de unde venea, dacă veneau din locuri infectate, toți erau izolați și lucrurile desinfectate. Noaptea erau aprinse focuri mari ca să se purifice aerul și în acelaș timp pază să vadă dacă nu fuge cineva de sub interdicție. Infirmierii obligați cu curățirea lucrurilor infectate erau îmbrăcați cu haine imbibate cu catran și țineau 15 pilule speciale de camforă în gură, scoteau cu furci mari totul de pe navă și aruncau în foc. Morții de pe navă erau îngropați acolo pe insulă și acoperiți cu staturi de var. Oficiul sănătății creat cu concursul somităților medicale din oraș în august 1629, ordonă ca toți streini ce veneau în republice Veneta să aibe certificate unde să fie specificat locul de unde vine, lucrurile ce le avea să nu provie din locuri infectate, acest certificat trebuia să fie vizat de oficiul sănătății ca să poată intra în

oraș. Se suspendară toate serbările, târgurile și procesiunile religioase. Chiar și preoților le era interzis să între în oraș dacă șoseau din locuri suspecte sau infectate. Se făcu apel la medici din alte orașe și mereu erau consultați profesorii din Padova pentru sfaturi. Intrarea țiganilor și a vagabonzilor în oraș era pedepsită cu moartea. La toți streinii ce intraseră în oraș înainte de epidemiei li se dădu termen de 4 zile să părăsească provincia. Pentru a putea face un control cât mai sever al celor streini se fixară anumite străzi și punți pe unde puteau să treacă, iar restul era păzit de soldați.

Se opri cu desăvârșire aruncare pe străzi sau canaluri a petecelor sau murdăriilor. Gărzi speciale au fost instituite pentru paza avutului, celor izolați la spitale și lazarete și să supravegheze ca alimentele și medicamentele să fie de bune calitate. Aceste măsuri au fost destul de eficace și intradevăr epidemia începu să regrese și în scurt timp. Venezia fi liberă de ciumă. Ca măsură de profilaxie ulterioară s'a instituit o comisiune de nobili cari s'au deplasat la lazarete și au distrus toate lucrurile ce rămaseseră acolo și cari fuseseră în contact cu bolnavi.

CONCLUZIUNI.

1. Marile epidemii de ciumă din Italia și din Franța din secolul al XVII-lea au contribuit mult la o cunoaștere mai temeinică a cauzelor și propagării epidemiei și la combaterea mai eficace a ei.

2. Un progres important îl constituie faptul, ca unii medici încep să-și dea seama de rolul de propagator al rozătoarelor.

3. În ceaceea privește măsurile de combatere, normele generale luate, fiind mai unitare și cu un caracter aproape dictatorial, dădeau rezultate destul de bune. Utilizarea apei fierbinți, a varului ca dezinfectanți și a focului pentru distrugerea substanțelor purtătoare de infecție (In Veneția chiar și a cadavrelor) de asemenea înseamnă un progres.

4. Principiile de profilaxie și de poliție sanitară, cari s'au cristalizat în cursul secolului al XVII-lea în Franța și mai ales în Italia, au servit ca baza pentru normativede și regulamentele din toate țările civilizate din secolul al XVIII-lea și prima jumătate al secolului al XIX-lea.

Văzută și buna de imprimat

Președinte :

(ss.) Prof. Dr. V. Bologa.

Decan :

(ss.) Prof. Dr. M. Sturza.

BIBLIOGRAFIE.

1. *Giuseppe Ripamonti*, canonico della scala: La peste di Milano del 1630. 5 volume. Tipografia e Libreria Pirolla C. 1841. 362 pagini.

2. *Dr. Luka Margareta*: Observațiile doctorului I. M. Minderer despre ciuma și alte epidemii în Moldova în cursul războiului ruso-turc 1769—1774. Teză Cluj, No. 801, „Victoria” Institut de Arte Grafice, Cluj, 1934.

3. *Dr. Livia Armean*: I. F. C. Hecker despre ciumă în sud-estul Europei în anii 1769—1772. Teză Cluj, No. 727, Cluj „Cartea Românească” 1933.

4. *Prof. Dr. I. Guiart*: La peste e les bureaux de santé — Extras din „Clujul Medical” No. 5. 1 Maiu 1929.

5. *P. Capparoni*: La difesa di Roma contra la peste del 1656—1657, come risulta dall'opera del Card. Gastaldi Del overtenda e profliganda peste; Al 9-lea congres internațional de Istoria Medicinii București 10—18 Septembrie 1932, pag. 395—399.

6. *Prof. D. Giordano (Venezia)*: Difese di Venezia contra la peste, Al 9-lea congres internațional de Istoria medicinii București 10—18 Septembrie 1932, pag. 403—430.

7. *Dott. Lorenzo Gualino (Alessandria)*: La pestilenza Torineze del 1636. Al 9-lea congres internațional de Istoria Medicinii. București 10—18 Septembrie 1932, pag. 431—440.